

vitalisme GEN.

Aquest terme pot entendre's, almenys, de tres maneres diferents:

- 1)** com a sinònim de la filosofia de la vida,
- 2)** com a sinònim d'organicisme animista,
- 3)** com a corrent de pensament filosoficobiològic desenvolupada des de mitjans del segle XIX i fins a començaments del XX.

1) En el primer sentit aquest terme designa el pensament del conjunt de filòsofs que van situar la **vida** com a centre de les seves reflexions, encara que per agrupar-los és millor utilitzar el terme «**filosofia de la vida**». Autors com **Dilthey**, introductor del *vitalisme* en les ciències de l'esperit, **Simmel**, **Eucken** o **Troeltsch**, representen una de les orientacions d'aquest vitalisme entès com a *filosofia de la vida*. Altres autors, com **Spengler** o **Klages**, distorsionant algunes de les tesis de **Nietzsche** (que també és un pensador *vitalista* en aquest primer sentit), desenvolupen una filosofia de la vida en sentit **biologista**. **Bergson** elabora el concepte de vida a partir del vitalisme entès en el tercer sentit, és a dir, a partir dels seus estudis sobre l'evolució biològica. Per a ell la vida ha d'entendre's com un impuls universal que s'expandeix en lluita contra la resistència de la matèria, i evoluciona de manera ascendent. La **evolució** mateixa és un procés creador fruit d'aquesta expansió del **élan vital**. També se situa a **Ortega i Gasset** en el corrent vitalista entès en aquest primer sentit.

2) D'altra banda, també s'anomena vitalisme a certes formes d'**organicisme animista** que conceben el món com una totalitat orgànica dotada de vida. En aquest sentit l'**hilozoïsme** dels filòsofs de la **escola de Milet** és un tipus de vitalisme.

3) Però aquest terme adquireix el seu significat més important per designar un corrent de pensament filosoficobiològic desenvolupat durant el segle XIX i començaments del XX que, oposat a tota forma de **materialisme** i **reduccionisme** de la vida a fenomen fisicoquímic o **mecànic**, defensa l'existència d'un principi vital específic. En aquest cas es parla més aviat de neovitalisme.

La idea de considerar l'especificitat dels fenòmens vitals com a dependents d'un principi extern a la matèria és d'una antiguitat ancestral, i la concepció de l'**ànima** com a principi de la vida, i de la vida mateixa com a animació de la matèria ja es troba àmpliament desenvolupada en **Aristòtil**. Els **estoics**, a més a més, van estendre aquesta concepció al conjunt del cosmos mateix, animat pel *pneuma*. Davant això, les concepcions dels **atomistes de l'antiguitat**, com **Demòcrit** i posteriorment **Lucreci**, representen la visió materialista dels fenòmens vitals. Ambdues posicions s'han reproduït al llarg de la història del pensament, i el vitalisme apareix, sota diferents formes, com la posició que sosté l'especificitat de la vida i la seva irreductibilitat a fenòmens merament físics o químics. Per això, suposa una forma de **dualisme** en els éssers vius.

Però, més enllà de la consideració de l'ànima com a principi vital, des de mitjans del segle XIX, alguns filòsofs i biòlegs han considerat la necessitat d'un principi vital (no necessàriament identificada amb l'ànima) capaç d'explicar les característiques irreductibles dels éssers vius, ja que neguen la reductibilitat dels fenòmens vitals a causes merament fisicoquímiques o fisiològiques i, en algunes versions, afirma l'existència d'algun principi o força vital per explicar la diferència essencial entre fenòmens vitals i meres estructures orgàniques.

Els seus principals defensors van ser: J. Reinke, J. Uexküll, i **Hans Driesch**. Altres importants biòlegs, com a J.B.S. Haldane, **L.V. Bertalanffy** i R. Sheldrake han defensat formes menys estrictes de vitalisme. Entre els filòsofs es pot considerar a **Bergson** com a integrant d'aquest moviment, que també ha estat defensat per alguns físics relacionats amb la **mecànica quàntica** (Schrödinger, per exemple), que afirmaven que les lleis causals pròpies de la física newtoniana no podien donar explicació dels fenòmens específicament vitals i que, de la mateixa manera que la mecànica quàntica, segons el **principi d'indeterminació** de **Heisenberg**, havia d'afrontar una certa acausalitat en l'explicació dels fenòmens microfísics, hauria de constituir-se una **biologia** independent de les reduccions **mecanicistes** heretades d'una concepció física ja superada.

Encara que, per comoditat, s'agrupin sota la mateixa denominació de neovitalistes, cadascun d'aquests autors mantenia posicions molt distintes. Així, per exemple, uns afirmaven

explícitament l'existència d'un «principi vital» (**entelequia** , l'anomenava Driesch, o **élan vital**, l'anomenava Bergson), mentre que altres es limitaven a assenyalar la impossibilitat de reduir allò inorgànic a mecanicisme i allò vital a orgànic, sense afirmar de manera explícita una força vital. Justament l'afirmació de tal principi o força vital és l'aspecte més feble d'aquestes concepcions, ja que no es tracta de cap entitat observable. No obstant això, des d'altres perspectives, alguns corrents de tall neovitalista (també anomenats organicistes o biologicistes), o inspirades en elles, han impulsat altres branques de la ciència, tals com la **teoria general dels sistemes**, com en el cas de Ludwig von Bertalanffy.

Veure **vida**, **filosofia de la vida**, **macrocosmos-microcosmos**.